

วิเคราะห์ความเชื่อเรื่องการบูชาท้าวเวสสุวรรณของประชาชน
ในอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่*

ANALYZING BELIEF OF WORSHIPING VESSAVANA OF PEOPLE
IN MUEANG PHRAE DISTRICT, PHRAE PROVINCE

จรรจิรา สุวรรณกิจ, Chanjira Suwannakit
พระปลัดศักดิ์รัช ส่วโร, Phrapalat Sakdithat Samvaro
พรหมเรศ แก้วโมลา, Phromares Kaewmola
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่
Mahachulalongkornrajavidyalaya University Phrae Campus
E-mail: chanjiraa1975@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของท้าวเวสสุวรรณที่ปรากฏในพระพุทธศาสนา 2. เพื่อศึกษาความเชื่อเรื่องการบูชาในพระพุทธศาสนา 3. เพื่อวิเคราะห์ความเชื่อเรื่องการบูชาท้าวเวสสุวรรณของประชาชนในอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ใช้วิธีการวิจัยเชิงเอกสาร และวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากภาคสนามจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผลการวิจัยพบว่า 1. ท้าวเวสสุวรรณเป็นหนึ่งในท้าวจตุโลกบาลปกครองสวรรค์ทิศเหนือ มีหน้าที่ปกครองยักษ์ทั้งหลาย และท้าวเวสสุวรรณเป็นพระโสดาบันมีศรัทธามั่นคงในพระพุทธศาสนา มีความเคารพต่อพระรัตนตรัย และเป็นตัวอย่างของผู้ที่ทำความดี ด้วยการให้ทาน รักษาศีล และเจริญภาวนา 2. หลักคำสอนเรื่องความเชื่อในพระพุทธศาสนามีเหตุและผลเป็นตัวประกอบมีลักษณะที่เชื่อในสิ่งที่ควรเชื่อ มีศรัทธาที่แท้จริงประกอบด้วยเหตุผล คือ กัมมสัทธา วิปากสัทธา กัมมัสสกตสัทธา ตถาคตโพธิสัทธา การบูชาในพระพุทธศาสนาเป็นการแสดงออกถึงความเคารพและความศรัทธาต่อพระรัตนตรัย โดยการบูชาแบ่งออกเป็นอามิสบูชา และปฏิบัติบูชา 3. ความเชื่อเรื่องการบูชาท้าวเวสสุวรรณของประชาชนในอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ มีความสอดคล้องและความสัมพันธ์กับหลักความเชื่อในพระพุทธศาสนา ได้แก่ (1) กัมมสัทธา การปฏิบัติตนอยู่ในกรอบของศีลธรรม (2) วิปากสัทธา การทำบุญตามหลักบุญ

* Received 24 December 2025; Revised 30 December 2025; Accepted 31 December 2025

กิริยาวัตถุ (3) กัมมัฏฐกตัสสัทธา การทำความดี ละเว้นความชั่ว (4) ตถาคตโพธิสัทธา การยึดถือคุณธรรม ยึดมั่นในพระพุทธศาสนา และความสอดคล้องความสัมพันธ์กับการบูชาในพระพุทธศาสนา คือ (1) อามิสบูชา การภวณาดังจิตอธิฐานตั้งมั่นอยู่ในพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นพุทธบูชา (2) ปฏิบัติบูชา การปฏิบัติตามหลักธรรม และมีสติในการดำเนินชีวิตช่วยป้องกันภัยอันตรายต่าง ๆ และมีปัญญาในการทำงาน ส่งเสริมความเจริญรุ่งเรืองในชีวิต

คำสำคัญ : ความเชื่อ, การบูชา, ท้าวเวสสุวรรณ

Abstract

This study aimed to 1. study the historical background of Vessavaṇa in Buddhism; 2. investigate the beliefs regarding Buddhist worship; and 3. analyze the beliefs of Vessavaṇa worship of people living in Mueang Phrae district, Phrae province. Documentary research and qualitative research methods were employed to collect data from key informants. The results were as follows: 1. Vessavaṇa is one of the Four Heavenly Kings (Cāturmahārājika), governing the northern celestial realm and overseeing the yakshas. He is recognized as a Sotāpanna (stream-enterer) with unwavering faith in Buddhism and deep reverence for the Triple Gem. He is a role model of virtue through generosity, moral discipline, and meditation. 2. The teachings on faith in Buddhism are based on reason and logic, emphasizing belief in what is worthy to believe. True faith is guided by rationality and consists of four aspects: Kamma-saddhā, Vipāka-saddhā, Kammassakatā-saddhā, Tathāgatabodhi-saddhā. Worship in Buddhism is an expression of respect and devotion to the Triple Gem, which is categorized into two forms: Āmisa-bhūjā (material offerings) and Paṭipatti-bhūjā (practice-based worship). 3. The belief in Vessavaṇa worship of people living in Mueang Phrae district relates to Buddhist belief as follows: (1) Kamma-saddhā – practicing moral conduct within ethical boundaries; (2) Vipāka-saddhā – performing meritorious deeds based on the principles of merit-making; (3) Kammassakatā-saddhā – doing good and refraining from evil; and (4) Tathāgatabodhi-saddhā – upholding virtue and maintaining faith in Buddhism. It

corresponds to Buddhist worship practices, which include: (1) *Āmisa-bhūjā* – offering prayers and setting one's mind with firm devotion to Buddhism as an act of veneration and (2) *Paṭipatti-bhūjā* – practicing Buddhist teachings, maintaining mindfulness in daily life to ward off dangers, and cultivating wisdom for work and personal growth, leading to life prosperity.

Keywords : Belief; Worshiping; Vessavaṇa

บทนำ

ความเชื่อเป็นสิ่งที่อยู่คู่กันกับสังคมไทยมาอย่างยาวนาน โดยเฉพาะความเชื่อเรื่องโชคกลางซึ่งสามารถเข้าถึงคนไทยได้ทุกเพศ ทุกวัย ทุกฐานะ และทุกระดับความรู้ แม้ว่าในปัจจุบันสังคมไทยจะเน้นเรื่องไทยแลนด์ 4.0 ตามนโยบายยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) ที่พยายามปรับกระบวนการทัศน์ต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับทิศทางอุตสาหกรรมของโลกแล้วก็ตาม (ธนิต โสรัส, 2566, น.1499) และกระแสความเชื่อหนึ่งที่กำลังได้รับความนิยมอย่างมากในปัจจุบัน คือ ความเชื่อเรื่องท้าวเวสสุวรรณ ซึ่งมีบทบาททางจิตใจต่อผู้คนในช่วงสภาวะตกต่ำทางด้านสังคม และ “ท้าวเวสสุวรรณ” ทำให้ตามวัดต่าง ๆ นิยมสร้างรูปปั้นและวัตถุมงคลท้าวเวสสุวรรณเพื่อดึงดูดประชาชนให้เข้าวัดไปทำบุญกันมากขึ้น ท้าวเวสสุวรรณ เป็นหนึ่งในบรรดาท้าวจตุโลกบาล หรือท้าวมหาราชทั้ง 4 ตามหลักฐานที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนามีหลายแห่งที่กล่าวถึงท้าวจตุโลกบาลหรือท้าวจตุมหาราช ดังจะยกตัวอย่าง เช่น เมื่อคราวที่เหล่าเทพยดาและพรหมทั้งหลาย ซึ่งรวมถึงท้าวจตุมหาราชด้วย ได้พร้อมกันอาราธนาเสด็จเทวบุตรโพธิสัตว์ในดุสิตเทวโลก ให้ลงไปถือพระชาติเป็นมนุษย์ เพื่อตรัสรู้พระสัมโพธิญาณเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า (ขุ.พุทธ.อ. (ไทย) 9/1/32) ในคราวที่พระโพธิสัตว์จะเสด็จลงสู่พระครรภ์ของพระพุทธมารดา พระนางสิริมหามายาทรงสุบินถึงท้าวจตุมหาราชว่า “อนึ่งท้าวมหาราชทั้ง 4 ทรงยกพระนางทั้งที่บรรทมไปสระอนาคต แล้ววางไว้ส่วนข้างหนึ่ง ครั้นนั้นพระเทวีของท้าวมหาราชทั้ง 4 นั้น ได้มาให้พระนางสงกรานเพื่อชำระล้างมลทินของมนุษย์ แล้วให้นุ่งห่มผ้าทิพย์ชุบได้ด้วยของหอม ประดับผ้าทิพย์ ให้ทรงบรรทมรักษาศีลอยู่ในวิมานทอง ซึ่งมีอยู่ภายในภูเขาเงิน อันตั้งอยู่ไม่ห่างจากสระอนาคตนั่น ครั้นนั้น พระโพธิสัตว์เป็นช้างเผือกเที่ยวไปบนภูเขาทองลูกหนึ่ง ซึ่งตั้งอยู่ไม่ห่างจากสระอนาคตนั่น ลงจากภูเขาทองนั้นแล้ว ขึ้นสู่ภูเขาเงินมาจากทิศอุดร เข้าไปยังวิมานทอง กระทำประทักษิณพระมารดาแล้วได้เป็นประดุจแยกพระปรีศ์ขาวออกแล้วเข้าไปสู่พระครรภ์” (ม.อ.อ. (ไทย) 3/379/55.)

การนับถือท้าวเวสสุวรรณว่าเป็นเทพผู้พิทักษ์รักษาและคุ้มครองไม่ให้เกิดภัยอันตรายได้แพร่หลายทั้งในหมู่ประชาชนทั่วไป และเจ้าขุนมูลนาย แม้แต่ในพระราชสำนัก เห็นได้จากการนำนามของท้าวเวสสุวรรณและโลกบาลมาตั้งเป็นชื่อของสถานที่ เช่น ที่พระนกรศรี (เขาวัง) อันเป็นที่ตั้งของพระราชวังที่ประทับของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมีการสร้างป้อมล้อมอยู่ทั้ง 4 ทิศ ทรงนำชื่อของจตุโลกบาลแบบพุทธมาตั้งเป็นชื่อของป้อมทั้ง 4 นี้ โดยป้อมทางทิศตะวันออกมีชื่อว่าอตรฐ ป้อมปกป้อมทางทิศใต้ชื่อ วิรุฬหกบริรักษ์ ป้อมทางทิศตะวันตกชื่อ วิรุฬักษ์ป้องกัน ป้อมทางทิศเหนือชื่อ เวสสุวรรณรักษา ที่พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน ได้มีการนำชื่อท้าวโลกบาลของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู มาตั้งเป็นชื่อประตुरอบพระตำหนักคล้องจองกันไปตามทิศคือ พระอินทร์อยู่ชมพระยมอยู่คั่น พระพิรุณอยู่เจิน พระกุเวรอยู่เฝ้า ที่จังหวัดอุดรธานี มีการสร้างรูปเคารพท้าวเวสสุวรรณขนาดใหญ่อยู่คู่กับศาลหลักเมืองถือเป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดอุดรธานี และได้นำรูปท้าวเวสสุวรรณยืนถือกระบองมาเป็นตราประจำจังหวัดตั้งแต่ พ.ศ. 2483 ตราประจำจังหวัดนี้ออกแบบโดยกรมศิลปากร (กิตติวดี ชาญประโคน, 2560, น. 27-46) ในปัจจุบันมีข่าวเกี่ยวกับการบูชาท้าวเวสสุวรรณให้เห็นตามสื่อออนไลน์ต่าง ๆ เช่น เมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2567 ที่วัดจุฬามณี ตำบลบางช้าง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ได้มีพิธีบวงสรวงใหญ่ ท้าวเวสสุวรรณโณ จตุมหาราชิกา วัดจุฬามณี 1 ปีมีหนเดียว เปิดโอกาสให้ผู้มีจิตศรัทธาเคารพนับถือมาร่วมกราบไหว้บูชาของค์ท้าวเวสสุวรรณขอให้ท่านคุ้มครองให้โชคลาภกับผู้ที่มาสักการบูชา อีกทั้งนารายได้สมทบทุนมูลนิธิเทวสถิตย์ ท้าวเวสสุวรรณโณ วัดจุฬามณี โดยตั้งแต่เข้ามีประชาชนเดินทางมาจำนวนมาก เพื่อนำผลไม้ และเครื่องสักการะเข้ามาตั้งในสถานที่ตั้งบูชา ณ ลานหน้าองค์ท้าวเวสสุวรรณโณ (องค์ใหญ่) หลังอุโบสถวัดจุฬามณี (ไทยรัฐออนไลน์, 2568) และเมื่อวันที่ 28 กันยายน 2565 ที่สำนักกิมมารอสูร ของ อาจารย์ขุนกวีศรีสยาม ตั้งอยู่ริมถนนสมุทรสงคราม - บางแพ ตำบลวังเย็น อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ได้มีพิธีอัญเชิญท้าวเวสสุวรรณ ปางประทานทรัพย์ หลังจากได้ทำพิธีเททองหล่อจนแล้วเสร็จ มีความสูงขนาด 6 เมตร ที่เกิดจากการนิมิตฝันเห็นรูปทรงขององค์ท้าวเวสสุวรรณ มีรูปทรงยืนบนกองเงินกองทอง ร่างกายกำยำ มือคู่แรกทำท่าประทานพร มือคู่ที่ 2 มือทางแขนขวาลือคอธารุจตุโลกบาลทั้ง 4 โดยมีงู นาค ครุฑ เป็นผู้ปกปักรักษาสมบัติ ทำลายอสูรกาย มือซ้ายถือกระบองกลีบบัว ที่หัวกระบอกมีพญางู 5 หัว ปกปักรักดาตวงแก้วสีแดง ใส่กำไลข้อมือหน้ายักษ์ทั้ง 2 ข้าง สวมสังวาล หัวกะโหลก ที่ปามีพญางูจงอางมีหงอนเลื้อยพันรอบคอแม่เบี้ยชูคอหันหน้าสายตาดุดันปราบสิ่งชั่วร้าย ประดับด้วยพลอยและนิลแท้ รูปลักษณ์หนึ่งเดียวในประเทศ มีมูลค่าในการสร้าง 10 ล้านบาท ตั้งอยู่ที่บริเวณด้านหน้าของสำนักกิมมารอสูร ตั้งสูงเด่น เปิดให้ประชาชนทั่วไปได้เข้ามากราบไหว้ขอพรและเดินรดตองค์ท้าวเวสสุวรรณเพื่อเป็นการเสริมดวงแก้ดวงตก (มันคง ตรงไป ตรงมา, แนวหน้า, 2568)

จากบทบาทและความสำคัญดังกล่าวทั้งที่ยังคงอยู่และที่มีการปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัยมีส่วนสะท้อนให้เห็นสภาพของสังคมในมิติต่าง ๆ ทั้งในอดีตและปัจจุบัน ดังนั้น ผู้วิจัยสนใจศึกษาเรื่องนี้ เพราะต้องการทราบถึงประวัติความเป็นมาของท้าวเวสสุวรรณ และความเชื่อเรื่องการบูชาท้าวเวสสุวรรณของประชาชนในอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ในขณะเดียวกันก็จะได้นำแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา ซึ่งมีผลต่อการนำไปใช้ในวิถีชีวิตของประชาชนในอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ในสังคมปัจจุบันจึงเป็นสิ่งที่สำคัญที่ควรจะได้ทำการศึกษาและเผยแพร่องค์ความรู้สู่สัมมาปฏิบัติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของท้าวเวสสุวรรณที่ปรากฏในพระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษาหลักคำสอนเรื่องความเชื่อและการบูชาในพระพุทธศาสนา
3. เพื่อวิเคราะห์ความเชื่อเรื่องการบูชาท้าวเวสสุวรรณของประชาชนในอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ และการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ (1) การศึกษาจากเอกสาร ศึกษาสาระสำคัญเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของท้าวเวสสุวรรณที่ปรากฏในพระพุทธศาสนาเถรวาท ได้มุ่งเน้นเพื่อศึกษาเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา ความสำคัญ และบทบาทหน้าที่ที่สำคัญในพระพุทธศาสนา และศึกษาหลักคำสอนเรื่องความเชื่อและการบูชาในพระพุทธศาสนา โดยทำการศึกษาจากคัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา เอกสาร บทความทางวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสื่อมัลติมีเดียบนแพลตฟอร์มสื่อออนไลน์ที่เกี่ยวข้องและเป็นข้อมูลเฉพาะจำเป็นเกี่ยวกับเรื่องที่วิจัย (2) การศึกษาจากภาคสนาม ข้อมูลภาคสนามเป็นข้อมูลหลักที่มีความสำคัญต่อการศึกษารายนี้ เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายเป็นรายบุคคล และลงพื้นที่เก็บข้อมูลด้วยตนเอง เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นที่เพื่อนำมาวิเคราะห์ความเชื่อเรื่องการบูชาท้าวเวสสุวรรณของประชาชนในอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

2. กลุ่มเป้าหมายที่ผู้ให้ข้อมูลหลัก มีคุณสมบัติสอดคล้องกับประเด็นสาระสำคัญของการวิจัย จำนวน 20 รูป/คน ใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (สุวิมล ติรภานนท์, 2555, น. 170) โดยผู้วิจัยได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญสำหรับ

นำมาใช้ในกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เจาะลึก อันมีหลักเกณฑ์ประการสำคัญในการพิจารณาคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ 1) กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นเจ้าอาวาสวัดในเขตอำเภอเมืองแพร่ที่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องความเชื่อการบูชาท้าวเวสสุวรรณ 2) กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องการบูชาท้าวเวสสุวรรณ

3. เครื่องมือวิจัย ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์ เพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบบสัมภาษณ์ที่ใช้เป็นแบบไม่มีโครงสร้าง (สุมิล ติรกานันท์, 2555, น.194) โดยมีขั้นตอนการสร้างและการตรวจสอบเครื่องมือ คือ (1) ศึกษาหลักการและแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความเชื่อเรื่อง การบูชาท้าวเวสสุวรรณในพระพุทธศาสนาจากหนังสือ เอกสาร ตำรา บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (2) กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือการวิจัย (3) กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการวิจัยโดยขอคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษา (4) สร้างแบบสัมภาษณ์ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ (5) ผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจสอบเครื่องมือ (6) ตรวจสอบ และปรับปรุงแก้ไข (7) จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์และนำไปใช้จริง เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ในส่วนของการวิจัยเรื่องนี้ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก ด้วยการจดบันทึก และบันทึกเสียง มีการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล (1) รวบรวมเอกสารจากเอกสาร ตำรา หนังสือ บทความ งานวิจัย เอกสารสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ความเชื่อเรื่องการบูชาท้าวเวสสุวรรณของประชาชนในอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ (2) ผู้วิจัยสร้างแบบสัมภาษณ์ และขอหนังสืออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ เพื่อขอความร่วมมือไปยังกลุ่มตัวอย่างทั้ง 20 รูป/คน เพื่อขอเข้าเก็บข้อมูล จากนั้นดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีการจดบันทึกและบันทึกเสียงข้อมูลจากการสัมภาษณ์ (3) ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ถอดบทสัมภาษณ์จากการสัมภาษณ์เพื่อให้ได้ผลของการวิเคราะห์ความเชื่อเรื่องการบูชาท้าวเวสสุวรรณของประชาชนในอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ที่มีความสอดคล้องกับหลักคำสอนเรื่องความเชื่อและการบูชาในพระพุทธศาสนา

5. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยเรื่องนี้มีขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล (1) วิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารตำราบทความ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย แล้วจึงนำเสนอผลการวิจัยเป็นเชิงพรรณนา (2) การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ มาวิเคราะห์โดยพิจารณาประเด็นหลักที่สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีและเริ่มต้นจากการวิเคราะห์ภาพรวมไปสู่การวิเคราะห์ประเด็นย่อยของกระบวนการวิเคราะห์ตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ จากนั้น

ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา และอธิบายเป็นความเรียงเชิงพรรณนา นำเสนอผลการวิจัยอภิปรายผล ข้อเสนอแนะ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อไป

ผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1

ท้าวเวสสุวรรณหรือท้าวภูเวร เป็นท้าวจตุมมหาราชประจำทิศเหนือ เป็นเทวดาผู้ปกครองยักษ์ มีอาฬวกยักษ์ เป็นต้น เมื่อพระพุทธเจ้ายังไม่อุบัติ เกิดเป็นพราหมณ์ ชื่อ กุเวร ได้สร้างโรงหีบอ้อยประกอบเครื่องยนต์ 7 เครื่อง กุเวรพราหมณ์ได้นำผลกำไรที่ได้จากโรงหีบอ้อยบริจาคเป็นทานแก่มหาชน ทานทำบุญด้วยใจที่เลื่อมใส และได้ให้ทานตลอดสองหมื่นปี เมื่อถึงแก่กรรมไปเกิดเป็นเทพบุตรชื่อกุเวรในสวรรค์ชั้นจตุมมหาราชิกา ต่อมาได้ครองราชสมบัติในราชธานีชื่อ วิสาณะ ตั้งแต่นั้น จึงเรียกว่า ท้าวเวสสุวรรณ ปฏิบัติที่ทำให้ปฏิบัติเป็นท้าวเวสสุวรรณในสวรรค์ชั้นจตุมมหาราชิกา คือ ต้องเคยประกอบกุศลกรรมไว้ในกาลก่อน เช่น ให้ทาน และรักษาศีล เป็นต้น โดยท้าวเวสสุวรรณได้ยึดหลักธรรมที่ทำให้เกิดเป็นเทวดา คือ เทวธรรม อันได้แก่ หิริและโอตตปะ ดังนั้น เทวธรรมจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ไปอุบัติในสวรรค์ชั้นจตุมมหาราชิกา คือ เป็นผู้มีหิริโอตตปะ ละอายและเกรงกลัวบาปอกุศลกรรม ประกอบกุศลกรรม มีการถวายข้าว น้ำ ผ้า ยาน ดอกไม้ ของหอม เครื่องลูบไล้ ที่นอนที่นั่งที่พัก และอุปกรณ์แก่ประทับ เสวยสมบัติอันเป็นทิพย์ คือ อายุทิพย์ วรรณะทิพย์ สุขทิพย์ ยศทิพย์ อธิปไตยทิพย์ รูปทิพย์ เสียง ทิพย์ รสทิพย์ และโภกฐัพพะทิพย์ อันเป็นทิพย์จนสิ้นอายุขัย

ท้าวเวสสุวรรณมหาราชนั้น สถิตในพระนครอันประดิษฐานอยู่เหนือยอดเขาอุคันธร ด้านข้างอุดรทิศ ฝ่ายเหนือแห่งพระเมรุมาศ พระนครนั้นก็กำหนดกว้างแลยาวได้ 1,000 โยชน์ เท่ากันกับพระนครแห่งท้าวมหาราชทั้ง 3 ประกอบด้วยปราการแลขุมทวารเสาด้ายแลแถวถนน จำแนกแยกย้ายเป็นทางซ้ายแลทางขวา น่าเที่ยวดำเนินเล่นเป็นบรมสุขสำราญสำเร็จบันเทิงใจ ทิพยพิมานนั้นประดับด้วยธงชัยแลธงประดาก โอภาสด้วยทิพย์รัตนรังสีพิจิตรพิงชม อุดมด้วยทิพย์โภชนาหารแลทิพย์ภูษิตพิจิตรลงการต่าง ๆ สำเร็จด้วยบุญฤทธิ์นิรมิตเสกสรร บริบูรณ์ด้วยอนงค์นางแสนสร้างคสาวสวรรค์ ห้อมล้อมประสานสำเนียงระเรื่อรับ ขับกล่อมบรรเลงทิพย์ดุริยางค์ คกรีกครื้น สนั่นสนาะที่จะสดับสรสำเนียงนั้นก็ไพเราะจับจิต ที่จะดูรูป รูปก็แล้วด้วยบุญฤทธิ์ พิศไฉนงามนั้น ท้าวเวสสุวรรณมหาราชนั้น แผ่ผ่านอาณาจักรทั่วไปในอุดรทิศาภาค ตั้งแต่ข้างพระเมรุออกไปตลอดถึงเขาขอบกำแพงจักรวาล ท้าวเวสสุวรรณนั้นเป็นใหญ่กว่าเทวดาทั้งปวง แต่บรรดาที่มีได้นับเข้าในเทพยคนธรรพ์แลเทพยกุมภภัณฑ์ นักปราชญ์จึงสันนิษฐานว่า เทพยคนธรรพณ์นั้น ขึ้นแก่ท้าวธรรมาวุธมหาราช เทพยกุมภภัณฑ์นั้นขึ้นแก่ท้าววิรุฬหกมหาราช

นอกจากนั้นก็ขึ้นแก่ ท้าวเวสสุวรรณนั้น ตลอดลงมาจนถึงยักษ์ณีหน้าม้า ยักษ์ณีหน้าลา แลผีเสื้อน้ำ ผุ่ญตผุ่ญผีทั้งปวง ก็ขึ้นแก่ท้าวเวสสุวรรณ อยู่ในโอวาทแห่งท้าวเวสสุวรรณสิ้นทั้งปวง

ท้าวเวสสุวรรณเป็น 1 ในมหาราชทั้ง 4 ที่ปกครองสวรรค์ชั้นจามตุ่มหาราชิกาภูมิ มีอำนาจหน้าที่สำคัญ ได้แก่ การตั้งกองทัพอารักขาสวรรค์ในทิศเหนือ เป็นผู้รักษาด่านหน้าของสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ป้องกันศัตรูที่จะมารุกราน และเพื่อป้องกันทัพอสูรที่จะยกมารุกรานสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ หน้าที่ปกป้องคุ้มครองดินแดนสวรรค์แล้ว ท้าวเวสสุวรรณยังทำหน้าที่เป็นผู้ตรวจดูโลกซึ่งเป็นที่อยู่ของมนุษย์ เพื่อดูว่ามีมนุษย์ใดทำกุศลบ้าง การปกครองยักษ์ โดยท้าวเวสสุวรรณเป็นอธิบดีของยักษ์ โดยยักษ์เหล่านั้นมีทั้งยักษ์ชั้นสูงและยักษ์ชั้นต่ำ อันได้แก่ ยักษ์ มหายักษ์ เสนาบดี มหาเสนาบดี ยักษ์เหล่านี้มีทั้งนับถือพระพุทธเจ้าและไม่นับถือ บางพวกก็ประพฤติกุศลธรรมบางพวกก็ประพฤติอกุศลธรรมและมีพฤติกรรมที่เป็นไปในฝ่ายไม่ดี และมีความคุ้นเคยใกล้ชิดกับ พระพุทธเจ้ามากกว่าท้าวมหาราชของคอื่น ๆ ท่านเป็นผู้ฉลาดในการกราบทูล เป็นผู้ที่เป็นบัณฑิต มีความห่วงใยในพระพุทธเจ้าและพุทธบริษัท ดังจะเห็นได้จากการที่ท่านกราบทูลถวายอาณานัญยปริตร เพื่อให้พุทธบริษัทสวดป้องกันภัยจากยักษ์บริวารของท่าน และมีบทบาทต่อพระพุทธเจ้าและต่อพุทธบริษัท นับตั้งแต่ครั้งที่พระพุทธองค์ยังเป็นพระโพธิสัตว์ ต่อมาในสมัยที่พระองค์ตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จนถึงพระพุทธองค์เสด็จปรินิพพาน โดยมีรายละเอียดสำคัญ ดังนี้

ท้าวเวสสุวรรณ มีบทบาทสำคัญในพุทธนิทาน ได้บำรุงพระโพธิสัตว์ตั้งแต่ชาติที่ได้รับพุทธพยากรณ์จนถึงชาติที่เป็นเสตเกตุเทวบุตร โดยปรากฏในพระสูตรหลายเรื่อง เช่น ในสังฆชาดก และมหาวงกชาดก นางมณีเมขลาได้รับคำสั่งจากท้าวจตุโลกบาลให้ช่วยเหลือพระโพธิสัตว์ที่ตกทุกข์ได้ในมหาสมุทร และในมณฑาตุราชชาดก ท้าวมหาราชทั้ง 4 ต้อนรับและถวายราชสมบัติให้พระเจ้ามณฑาตุครองเทวโลก ในอวิทุเรนินทาน โดยมีส่วนในการแจ้งข่าวพุทธโกลาหลให้ชาวโลกทราบ อารธนาพระโพธิสัตว์ให้จุติ และดูแลพระโพธิสัตว์ตั้งแต่ทรงอยู่ในครรภ์พระมารดาจนสำเร็จเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้แก่ การทูลอารธนาพระโพธิสัตว์ แสดงนิมิตแก่พระนางมหายา อารักขาพระโพธิสัตว์ในครรภ์ รับพระโพธิสัตว์หลังประสูติ และในสันติเกนิทาน เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับพระพุทธเจ้าตั้งแต่ตรัสรู้จนปรินิพพาน โดยมีบทบาทสำคัญของท้าวเวสสุวรรณและท้าวมหาราชทั้ง 4 คือ ถวายบาตรแด่พระพุทธเจ้า ทูลเชิญให้แสดงธรรม เป็นประจักษ์พยานถึงคุณธรรมพระพุทธเจ้า และเมื่อพระพุทธเจ้าปรินิพพาน เทวดาจากหิมาโลกลธาตุ รวมถึงท้าวมหาราชทั้ง 4 มาร่วมบูชาและเป็นสักขีพยาน โดยท้าวเวสสุวรรณและท้าวมหาราชอื่น ๆ มีบทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับพระธรรมในด้านการดำรงรักษาพระธรรมและเผยแผรให้เป็นที่ประจักษ์ และมีบทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับพระสงฆ์ ในด้านการอุปฐากและเคารพนอบน้อมพระสงฆ์ ได้แก่ การแจ้งข่าวการแสดงธรรมแก่เทวดาอื่น ๆ แสดงความกตัญญูแก่ผู้ที่ควรบูชา

เอื้อเพื่อสถานที่เจริญกัมมัฏฐานแก่ภิกษุ อุปัฏฐากพระสงฆ์ที่ปฏิบัติธรรม ตั้งบริวารของตนให้คอยอุปฐากพระสงฆ์ที่ปฏิบัติธรรม สรรเสริญและประกาศคุณของพระอริยสาวก

ท้าวเวสสุวรรณเป็นพระอริยบุคคลชั้นแรกในพระพุทธศาสนา คือ พระโสดาบัน ท่านมีศรัทธามั่นคงในพระรัตนตรัย เป็นผู้ที่จะวิจิตรจินตนาการความเลื่องลือในพระรัตนตรัย จนหมดสิ้นทั้งยังละสัสถ์พัตตูปาทาน และสักกายะทิฐิได้จนหมดสิ้น ท่านเป็นบุคคลสำคัญที่ทำหน้าที่อุปถัมภ์รักษาพระพุทธศาสนา นอกเหนือจากบทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์แล้ว ท่านมีความคุ้นเคยกับพระพุทธเจ้าและท้าวสักกะเทวราช นอกจากนี้ ท่านยังตั้งบริวารให้คอยช่วยดูแลมนุษย์ผู้กระทำความดี และให้อ่านแจกแก่บริวารยักษ์ลงโทษจนผู้ที่ไม่มียศธรรมและเป็นสหายธรรมกับท้าวสักกะเทวราช บทบาทสำคัญอีกประการที่ชาวพุทธเรารู้จักกันดี คือ การตรวจโลก ทุกวันเพ็ญ 15 ค่ำ ท่านจะบันทึกชื่อคนที่ถืออุโบสถศีล ด้วยตนเองและประกาศให้เทวดาร่วมสาธุ นอกจากนี้ยังเป็นตัวอย่างของผู้ที่ทำความดี มีการให้ทานและรักษาศีล เป็นต้น

2. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2

ความเชื่อเป็นบ่อเกิดของความรู้และพลังชีวิตที่สำคัญสำหรับคนโบราณมาจาก 3 แหล่ง ได้แก่ ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ ศาสนา และความคิดของมนุษย์เอง โดยความเชื่อในความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาต้องเหตุและผลเป็นตัวประกอบมีลักษณะเชื่อในสิ่งที่ควรเชื่อ เชื่อมั่นในการกระทำความดีที่เกิดจากปัญญาในการพิจารณาความเชื่อ มีศรัทธาเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินชีวิต แต่ต้องมาพร้อมกับปัญญาเพื่อให้ความเชื่อที่ถูกต้องโดยการอธิบายถึงหลักการวิเคราะห์ความเชื่อตามหลักกาลามสูตรและหลักกรรม ซึ่งเป็นคำสอนที่สำคัญในพระพุทธศาสนาเพื่อให้ผู้ศรัทธาสามารถดำเนินชีวิตด้วยความเข้าใจและการกระทำที่ถูกต้อง ความเชื่อมีความสำคัญในด้านของสังคมที่เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมและสร้างเอกภาพในสังคมแบบพุทธ และด้านศาสนา ความเชื่อหรือความศรัทธาเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาปัญญาโดยนำไปสู่ความเพียรและความรู้ที่ถูกต้อง ความรู้ในพระพุทธศาสนาเถรวาทมีแหล่งที่มาจาก การฟัง การคิดหาเหตุผล และการปฏิบัติ ซึ่งต้องได้รับการตรวจสอบด้วยประสบการณ์ตรง โดยความเชื่อในพระพุทธศาสนามี 2 ลักษณะหลัก คือ 1) ความเชื่อที่เข้าใจให้ผ่องใส 2) ความเชื่อที่ยึดมั่นในพระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์ ความเชื่อทั้งสองลักษณะนี้มีบทบาทสำคัญในการสร้างพลังใจและเป็นปัจจัยเกื้อกูลต่อการเข้าถึงความหลุดพ้นซึ่งความเชื่อในทางพระพุทธศาสนาถือว่าศรัทธาที่แท้จริงตามหลักศาสนานั้นมี 4 ประเภท เรียกว่า “ศรัทธา 4” ว่าด้วยหลักความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุผล 4 ประเภท คือ (1) กัมมสัทธา ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม ว่าการกระทำใด ๆ ด้วยเจตนาย่อมได้รับผลกรรมตามนั้น (2) วิปากสัทธา การเชื่อว่าผลของกรรมมีจริง ผลดีเกิดจากกรรมดี และผลชั่วเกิดจากกรรมชั่ว (3) กัมมัสสกตสัทธา การเชื่อว่า

กรรมเป็นของแต่ละบุคคลและผลของกรรมจะส่งผลต่อการเป็นอยู่ของบุคคลทั้งในชีวิตนี้และภพใหม่ (4) ตถาคตโพธิสัทธา ความเชื่อมั่นในพระพุทธเจ้า และความเชื่อในการตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

การบูชาในพระพุทธศาสนา เป็นการแสดงความเคารพนับถือ การสักการะบุคคลหรือสิ่งที่ควรนับถือ เช่น พระรัตนตรัย และสังเวชนียสถาน โดยการบูชาเริ่มต้นจากวิญญูณนิยมที่ถือว่าสิ่งต่าง ๆ มีวิญญูณศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งต่อมาได้พัฒนาเป็นพุทธเทวนิยมในยุคพระเวท และเป็นพื้นฐานของศาสนาพราหมณ์ เมื่อพระพุทธศาสนาเกิดขึ้น พระพุทธเจ้าทรงปฏิวัติความเชื่อดั้งเดิมโดยปฏิเสธการบูชายัญและการเชื่อในอำนาจของเทพเจ้า พระองค์เน้นการบูชาธรรมและบุคคลที่มีคุณธรรมเป็นสำคัญ โดยแสดงตัวอย่างว่าการเคารพธรรมเป็นสิ่งที่ยิ่งใหญ่ที่สุด การเคารพบูชาบุคคลที่มีคุณธรรม เช่น พ่อแม่ ครูอาจารย์ และพระอรียสงฆ์ พร้อมกับแนะนำให้บูชาสถานที่สำคัญในพุทธศาสนา ซึ่งเป็นหลักการที่นำไปสู่ความสุขและความเจริญ โดยการบูชาในพระพุทธศาสนาเป็นการแสดงออกถึงความเคารพและความศรัทธาต่อพระรัตนตรัย ซึ่งประกอบด้วยพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ โดยการบูชาแบ่งออกเป็นสองประเภท คือ อามิสบูชา (บูชาด้วยสิ่งของ) และปฏิบัติบูชา (บูชาด้วยการปฏิบัติธรรม) และการบูชาในสังคมไทยปัจจุบันมีหลายรูปแบบและมีจุดมุ่งหมายที่หลากหลาย ซึ่งสะท้อนถึงวัฒนธรรมและความเชื่อของชาวพุทธโดยมีจุดมุ่งหมายหลักของการบูชา ได้แก่ (1) การบูชาเพื่อแสดงออกถึงวัฒนธรรมอันดีงาม (2) การบูชาเพื่อระลึกถึงพระพุทธเจ้า (3) การบูชาเพื่อแสดงออกถึงความเคารพ (4) การบูชาเพื่อน้อมนำพุทธคุณและพุทธธรรมมาพัฒนาชีวิต (5) การบูชาเพื่อให้จิตสงบและเกิดสติปัญญาในการแก้ปัญหาชีวิต (6) การบูชาเพื่อลดทิฐิมานะและกิเลส (7) การบูชาเพื่อความสุขที่แท้จริง ดังนั้น การบูชาในพระพุทธศาสนาเป็นการปฏิบัติที่มีคุณค่าและประโยชน์ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ทั้งในด้านจิตใจ สังคม และเศรษฐกิจ การบูชาไม่เพียงแต่เป็นการแสดงออกถึงความเคารพเท่านั้น แต่ยังเป็นการเสริมสร้างคุณธรรมและความสุขที่แท้จริงในชีวิตอีกด้วย

3. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3

ความเชื่อเรื่องการบูชาท้าวเวสสุวรรณของประชาชนในอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ เกิดมาจากการต้องการสิ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของตนเองให้ทำความดี หลีกเลี่ยงการทำความชั่ว และการได้รับความคุ้มครองให้พ้นภัยอันตรายและสิ่งชั่วร้ายทั้งในสวรรค์และโลกมนุษย์ เพราะมีความเชื่อที่ว่า ท้าวเวสสุวรรณเป็นเทวดาที่มีฤทธิ์มาก และความเชื่อเรื่องการปฏิบัติตนของท้าวเวสสุวรรณด้วยความศรัทธามั่นคงในพระพุทธศาสนา ความเชื่อเรื่องการบูชาท้าวเวสสุวรรณของประชาชนในอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ได้แก่ (1) ความเชื่อเรื่องมงคล เป็นที่พึงทางใจในการเผชิญอุปสรรค และเสริมสร้างสิริมงคลแก่ชีวิต (2) ความเชื่อเรื่องการทำบุญ การทำบุญตาม

หลักบุญกิริยาวัตถุ 3 ได้แก่ การให้ทาน รักษาศีล และเจริญภาวนา (3) ความเชื่อเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ ผู้บูชาที่มีศรัทธาอย่างจริงใจจะได้รับผลดี (4) ความเชื่อเรื่องการปกป้องคุ้มครอง การดำเนินชีวิตด้วยสติพิจารณาสิ่งต่าง ๆ ด้วยปัญญา และปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนา จะช่วยเสริมให้ได้รับการคุ้มครอง (5) ความเชื่อเรื่องคุณธรรมของท้าวเวสสุวรรณ การรักษาศีล และการปฏิบัติตามหลักธรรมหรือโอตตปเป และเป็นตัวอย่างของการเคารพในพระรัตนตรัย มีความสอดคล้องกับหลักคำสอนเรื่องความเชื่อและการบูชาในพระพุทธศาสนา ได้แก่

1) ความเชื่อเกี่ยวกับท้าวเวสสุวรรณที่มีหลักคำสอนเรื่องความเชื่อในพระพุทธศาสนา ด้วยหลักความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุผล 4 ประการ คือ (1) กัมมสัทธา เพราะความเชื่อเรื่องการปกป้องคุ้มครองด้วยการปฏิบัติตนอยู่ในกรอบของศีลธรรม ไม่คิดมั่งร้ายหรือการทำร้ายผู้อื่น ผลจากการกระทำนั้นย่อมส่งผลให้ผลจากกัมมัตถายต่าง ๆ (2) วิปากสัทธา เพราะความเชื่อเรื่องกับการทำบุญ ตามหลักบุญกิริยาวัตถุ 3 ได้แก่ การให้ทาน รักษาศีล และเจริญภาวนา และเป็นแรงบันดาลใจให้ผู้บูชาดำเนินชีวิตตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนา (3) กัมมัสสทสัทธา เพราะความเชื่อเรื่องเกี่ยวกับความมงคล และความศักดิ์สิทธิ์ ด้วยการปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนาด้วยการทำความดี ละเว้นความชั่ว ยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรม ส่งผลให้ได้รับผลบุญทั้งในชาตินี้ และผลบุญในชาติหน้า (4) ตถาคตโพธิสัทธา เพราะความเชื่อเรื่องคุณธรรมของท้าวเวสสุวรรณ ที่มีศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาและบรรลุปะเป็นพระโสดาบัน

2) การบูชาท้าวเวสสุวรรณมีความสอดคล้องและมีความสัมพันธ์กับการบูชาในพระพุทธศาสนาที่ว่า บูชาผู้ที่สมควรบูชาด้วยหลัก 2 ประการ คือ (1) อามิสบูชา (การบูชาด้วยสิ่งของ) การบูชาท้าวเวสสุวรรณที่เป็นบุคคลที่สมควรแก่การบูชา ด้านความเชื่อเรื่องการบูชาท้าวเวสสุวรรณเป็นแบบอย่างของการให้ทานสมัยที่เป็นพราหมณ์กัเวรที่ให้ทานเป็นน้ำอ้อยแก่ผู้อื่น การให้ทานช่วยลดความตระหนี่ช่วยลดเห็นแก่ตัวแก่ผู้บูชาท้าวเวสสุวรรณด้วยการให้ทานด้วยสิ่งของ ด้านความเชื่อเรื่องคุณธรรมของท้าวเวสสุวรรณ ท้าวเวสสุวรรณที่เป็นบุคคลที่สมควรแก่การบูชาในเรื่องการทำบุญตามหลักพระพุทธศาสนา ได้แก่ บุญกิริยาวัตถุ 3 ประกอบด้วย ทาน ด้วยการถวายบทธวดอาฏานาฎิยปริตรแด่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพื่อปกป้องคุ้มครองจากยักษ์ทั้งหลาย การรักษาศีลปฏิบัติตนหลักทศธรรม ยึดถือคุณธรรม เชื่อมั่นในพระพุทธเจ้า และการภาวนาตั้งจิตอธิษฐานตั้งมั่นอยู่ในพระพุทธศาสนา และมีความเคารพต่อพระรัตนตรัย เพื่อเป็นพุทธบูชาแก่พระพุทธศาสนา (2) ปฏิบัติบูชา (การบูชาด้วยการปฏิบัติธรรม) การบูชาท้าวเวสสุวรรณของประชาชนอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ การบูชาท้าวเวสสุวรรณที่เป็นบุคคลที่สมควรแก่การบูชา ด้านความเชื่อเรื่องมงคล ด้วยการปฏิบัติตนที่อยู่ในกรอบของคุณธรรม มีความประพฤติที่ดีมีศีลธรรม ย่อมส่งผลให้เกิดความเป็นสิริมงคลต่อชีวิต ด้านความเชื่อเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ การปฏิบัติตนตามหลักพระพุทธศาสนา ไม่ข้องเกี่ยวกับสิ่งที่เป็นอบาย มีหิริ

ความละเอียดใจ และโอดตบปะ ความเกรงกลัวต่อความชั่ว ทำให้เกิดความศกดิ์สิทธิ์ในชีวิต และด้านความเชื่อเรื่องการปกป้องคุ้มครอง การสวดคาถาอาถรรพณ์ปริตรด้วยจิตใจที่สงบ ภาวนาด้วยความตั้งใจทำให้เกิดความสงบใจจิตใจ มีสติในการดำเนินชีวิตช่วยป้องกันภัยอันตรายต่าง ๆ และมีปัญญาในการทำงาน ภัยอันตรายต่าง ๆ ส่งเสริมความเจริญรุ่งเรืองในชีวิตได้

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาค้นคว้าข้อมูลการวิจัย มีประเด็นที่จะนำมาอภิปรายผลดังต่อไปนี้

1. อภิปรายผลวัตถุประสงค์ข้อที่ 1

ท้าวเวสสุวรรณ ซึ่งก่อนที่ท่านจะได้กลายเป็นท้าวเวสสุวรรณ ท่านเคยเป็นพราหมณ์ชื่อว่า กุเวรพราหมณ์ ท่านได้ทำบุญด้วยการบริจาคน้ำอ้อยจากการทำไร่ จนกระทั่งเสียชีวิตและได้เกิดใหม่เป็นเทวดาในสวรรค์ชั้นจาตุมหาราชิกา ต่อมาได้กลายเป็นท้าวเวสสุวรรณมหาราชผู้ปกครองเมืองวิสาขราชธานี ท้าวเวสสุวรรณมีบทบาทสำคัญในการปกป้องสวรรค์และโลกมนุษย์ เช่น การตั้งกองทัพอารักขาทิศเหนือของสวรรค์ชั้นจาตุมหาราชิกา การตรวจสอบการกระทำของมนุษย์ การปกครองเทวดาและยักษ์ในสวรรค์ชั้นนี้ นอกจากนี้ ท่านยังมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนและปกป้องพระพุทธศาสนา ท่านได้มีส่วนช่วยเหลือพระโพธิสัตว์ในหลายเหตุการณ์ และได้ถวายอาถรรพณ์ปริตรเพื่อป้องกันภัยให้กับพระพุทธรูป และท้าวเวสสุวรรณมีบทบาท และมีความสำคัญของความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นระหว่างท่านกับพระพุทธเจ้าและพระพุทธศาสนา โดยท่านไม่เพียงแต่เป็นผู้คุ้มครองพระโพธิสัตว์เท่านั้น แต่ยังมีบทบาทในการสนับสนุนความมั่นคงและการปกป้องพระพุทธศาสนาอีกด้วย มีความสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง “การศึกษาความเชื่อเรื่องท้าวเวสสุวรรณในสังคมไทย” ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ในอดีตชาติเมื่อพระพุทธเจ้ายังไม่อุบัติขึ้น ท่านเกิดเป็นพราหมณ์ ชื่อ กุเวร ได้ถวายทานอย่างมหาศาลแก่มหาชน ซึ่งได้จากผลกำไรของโรงหีบอ้อย อาณิสสสนั้นทำให้ท่านได้อุบัติเป็นท้าวเวสสุวรรณ ท่านเป็นหนึ่งในท้าวจตุโลกบาลปกครองสวรรค์ชั้นจาตุมหาราชิกาทิศเหนือและเป็นอธิบดีของยักษ์ ท้าวเวสสุวรรณเป็นพระอริยบุคคลชั้นแรกในพระพุทธศาสนา คือ พระโสดาบัน ท่านมีศรัทธามั่นคงในพระรัตนตรัย เป็นผู้ที่จะวิจิตรพิจารณาความล่งเลสงสัยในพระรัตนตรัยจนหมดสิ้น ทั้งยังละสัสพัสดุพาหนะ และสักกายะทิฎฐิได้จนหมดสิ้น บทบาทหน้าที่สำคัญของท้าวเวสสุวรรณที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา คือ ตั้งกองทัพอารักขาสวรรค์ในทิศเหนือ ตรวจโลกในวันอุโบสถ ปกครองเทวดาและยักษ์ รวมถึงประทานพรและมอบอำนาจให้แก่บริวารยักษ์ตามฐานะ ทั้งนี้ ท้าวเวสสุวรรณมีบทบาทเกี่ยวข้องกับพระพุทธเจ้าครั้งยังเสวยพระชาติเป็นพระโพธิสัตว์จนถึงชาติสุดท้ายที่ทรงบรรลุนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นอกจากนี้

ท้าวเวสสุวรรณยังมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับพระธรรมและพุทธสาวก ตัวอย่างเช่น ช่วยประกาศพระธรรม แจ้งข่าวการแสดงธรรมแก่เทวดาอื่น ๆ แสดงความกตัญญูแก่ผู้ที่ควรบูชาเอื้อเฟื้อสถานที่เจริญกัมมัฏฐานแก่ภิกษุ อุบัติจากพระสงฆ์ที่ปฏิบัติธรรม ตั้งบริวารของตนให้คอยอุปฐากพระสงฆ์ที่ปฏิบัติธรรม สรรเสริญและประกาศคุณของพระอริยสาวก เป็นต้น (พระปัลลมานัตยสาโร (หงษ์ตุน), 2557) และสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง “หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในวิมานวัตถุ” ผลการวิจัยพบว่า ท้าวเวสสุวรรณหรือท้าวเวสสุวรรณ ปกครองด้านทิศเหนือของเขาสินธู มีพวกยักษ์เป็นบริวาร บางพวกเป็นยักษ์มีศีลธรรม บางพวกเป็นยักษ์อันธพาล จิตใจมากไปด้วยโทสะและโมหะปัจจัยให้ไปปฏิบัติในสวรรค์ชั้นจาตุมหาราชิกานั้น เพราะเป็นผู้มีหิริโอตตปปะละอายและเกรงกลัวบาปอกุศลกรรม ประกอบกุศลกรรม มีการถวายข้าว น้ำ ผ้า ยาน ดอกไม้ของหอม เครื่องอุปโภคที่นอน ที่นั่งที่พัก และอุปกรณ์แก่ประทีป เสวยสมบัติอันเป็นทิพย์ คืออายุทิพย์ วรรณะทิพย์ สุขุทิพย์ ยศทิพย์ อธิปไตยทิพย์ รูปทิพย์ เสียงทิพย์ รสทิพย์ และโภกทิพย์ อันเป็นทิพย์จนสิ้นอายุขัยเทวดาที่ได้บังเกิดในสวรรค์ชั้นจาตุมหาราชิกาปรากฏให้เห็นใน ปฐมปิฐวิมาน ทุตติยวิมาน ตติยวิมาน จตุตถปิฐวิมาน กุญชรวิมาน ปฐมนาถวิมานทุตติยนาถวิมาน ตติยนาถวิมาน ปตีปิฐวิมาน ติลกทักขินวิมาน ปฐมปติพพาวิมาน ทุตติยปติพพาวิมาน ปฐมสุณิสาวิมาน ทุตติยสุณิสาวิมาน บัลลังกวิมาน และเสรีสกวิมาน ปัจจัยที่ให้ไปบังเกิดเพราะไว้ได้ทำบุญถวายทานอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไปนี้ 1) อาหารบิณฑบาต เช่น ข้าว โภชนาหาร 2) การถวายตั้ง 3) การถวายผ้า 4) ถวายน้ำสำหรับดื่มฉัน 5) ถวายน้ำสำหรับล้างเท้า 6) ถวายประทีป คือ หล້า 7) ถวายเมล็ดงา 8) ถวายขนมกุมมาส และ 9) ถวายสลาภัต (พระครูสิทธิสารโสภิต (ชาคาร), 2554)

2. อภิปรายผลวัตถุดิบประสงคข้อที่ 2

ความเชื่อที่มาจากธรรมชาติ และความคิดมนุษย์ ในทางพระพุทธศาสนา ความเชื่อต้องมีเหตุผลและปัญญาเป็นส่วนประกอบ โดยศรัทธาที่แท้จริงมาพร้อมกับการพิจารณาตามหลักกาลามสูตรและหลักกรรม เพื่อให้ดำเนินชีวิตอย่างถูกต้อง ความเชื่อมีบทบาทสำคัญต่อสังคมและศาสนา โดยเป็นปัจจัยพัฒนาปัญญาและนำไปสู่ความรู้ที่ถูกต้อง ในพระพุทธศาสนาเถรวาท ความรู้เกิดจากการฟัง การคิด และการปฏิบัติที่มาจากประสบการณ์ตรง โดยความเชื่อหลักในพระพุทธศาสนามีสองประเภท คือ (1) ความเชื่อที่ทำให้ใจผ่องใส (2) ความเชื่อในพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ ทั้งสองช่วยสร้างพลังใจและนำไปสู่การหลุดพ้น โดยศรัทธาที่แท้จริงประกอบด้วย 4 ประการ ได้แก่ (1) กัมมสัทธา เชื่อในกฎแห่งกรรม (2) วิปากสัทธา เชื่อว่าผลของกรรมมีจริง (3) กัมมัสสกตสัทธา เชื่อว่าผลของกรรมจะส่งผลต่อการเป็นอยู่ของบุคคลทั้งในชีวิตนี้และภพใหม่ (4) ตถาคตโพธิสัทธา เชื่อมั่นในการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้ามีความสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์ความเชื่อของประชาชนที่มีต่อหลวงปู่แก้ว วัดกู่แก้ว

ตำบลไชยวาน อำเภอไชยวาน จังหวัดอุดรธานี” ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ความเชื่อในพระพุทธศาสนาเถรวาท เป็นความเชื่อในพระรัตนตรัย ยึดเอาเป็นสรณะเพื่อเป็นเครื่องช่วยทำลายขจัดปัดเป่าทุกข์ภัย และกิเลสต่าง ๆ ในจิตใจให้หมดสิ้น และเป็นที่พึ่งที่อาศัย ที่เคารพสูงสุดในชีวิต โดยความเชื่อนี้จะต้องเกิดจากความรู้ และความเข้าใจของผู้เชื่อถือเอง ใช้ปัญญาของตนพิจารณาไตร่ตรองในพระธรรมคำสั่งสอนต่าง ๆ ทางพระพุทธศาสนาด้วยเหตุผล ตามหลักศรัทธาต้องเป็นไปในลักษณะที่สัมพันธ์ในฐานะเป็นปัจจัยเกื้อกูลต่อการเข้าเป้าหมาย คือ นิพพาน จึงจะเป็นศรัทธาที่ถูกต้องตามหลักศรัทธาในทางพระพุทธศาสนาเถรวาท (พระมหาวิระยุทธ วัชรธมฺโม (ลำเณนานัน), 2566)

การบูชาในพระพุทธศาสนา เป็นการแสดงความเคารพนับถือ การสักการะบุคคลหรือสิ่งที่ควรนับถือ เช่น พระรัตนตรัย และสังฆะนิกายสถาน และบุคคลที่มีคุณธรรม เป็นต้น โดยมีพัฒนาการจากวิญญูณนิยม สู่พุทฺเฑนนิยมในยุคพระเวท และได้รับการปฏิบัติโดยพระพุทธเจ้าให้เน้นการบูชาธรรมแทนการบูชายัญ การบูชาแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ อามิสบูชา (บูชาด้วยสิ่งของ) และ ปฏิบัติบูชา (บูชาด้วยการปฏิบัติธรรม) ซึ่งในสังคมไทยมีหลายรูปแบบและมีจุดมุ่งหมาย เช่น การแสดงความเคารพ ระลึกถึงพระพุทธเจ้า พัฒนาจิตใจ เสริมสร้างสติปัญญา และลดกิเลส และการบูชาในสังคมไทยปัจจุบันสะท้อนถึงวัฒนธรรม โดยมีจุดมุ่งหมายหลักของการบูชา ได้แก่ (1) การบูชาเพื่อแสดงออกถึงวัฒนธรรมอันดีงาม (2) การบูชาเพื่อระลึกถึงพระพุทธเจ้า (3) การบูชาเพื่อแสดงออกถึงความเคารพ (4) การบูชาเพื่อน้อมนำพุทธคุณและพุทธธรรมมาพัฒนาชีวิต (5) การบูชาเพื่อให้จิตสงบและเกิดสติปัญญาในการแก้ปัญหาชีวิต (6) การบูชาเพื่อลดทิฐิมานะและกิเลส (7) การบูชาเพื่อความสุกใสที่แท้จริง ดังนั้น การบูชาในพระพุทธศาสนาเป็นการปฏิบัติที่มีคุณค่าและประโยชน์ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ทั้งในด้านจิตใจ สังคม และเศรษฐกิจ การบูชาไม่เพียงแต่เป็นการแสดงออกถึงความเคารพเท่านั้น แต่ยังเป็นการเสริมสร้างคุณธรรมและความสุกใสที่แท้จริงในชีวิตอีกด้วย มีความสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมรูปแบบการบูชาพระธาตุเจดีย์ในจังหวัดชัยภูมิ ตามหลักพระพุทธศาสนา” ผลการศึกษาวิจัยพบว่า การส่งเสริมรูปแบบการบูชาพระธาตุเจดีย์ในจังหวัดชัยภูมิตามหลักพระพุทธศาสนาได้ 2 รูปแบบ คือ (1) การส่งเสริมรูปแบบการบูชาพระธาตุเจดีย์ด้านปฏิบัติ อามิสบูชา คือ การมีศรัทธาที่จะทำการบูชา เพื่อการแสดงถึงการระลึกนึกถึงคุณงามความดี การมอบถวายสิ่งของต่าง ๆ โดยกระทำเพื่อบูชา ได้แก่ 1) ด้านพุทธคุณ ธรรมคุณ และสังฆคุณ 2) ด้านพระบรมสารีริกธาตุ 3) ด้านวัฒนธรรม พิธีกรรม ประเพณี 4) ด้านสถานที่ และ 5) ด้านกิจกรรม และ (2) การส่งเสริมรูปแบบการบูชาพระธาตุเจดีย์ด้านการปฏิบัติบูชา คือ การบูชาด้วยการปฏิบัติบูชา ด้วยการสวดมนต์ สาธยาย และน้อมนำคำสอนต่าง ๆ มาปฏิบัติอย่างเคร่งครัด การกราบไหว้ สักการะ เคารพ นับถือ และบูชา และกล่าวคำเปล่งวาจาอัญเชิญ

พระบรมสารีริกธาตุ คือ 1) ด้านพุทธคุณ ธรรมคุณ และสังฆคุณ 2) ด้านพระบรมสารีริกธาตุ 3) ด้านวัฒนธรรม พิธีกรรม และประเพณี 4) ด้านสถานที่ 5) ด้านการกิจกรรม (พระนิเวศ ญาณเมธี (ทานประสิทธิ์), 2565)

3. อภิปรายผลวัตถุประสงค์ข้อที่ 3

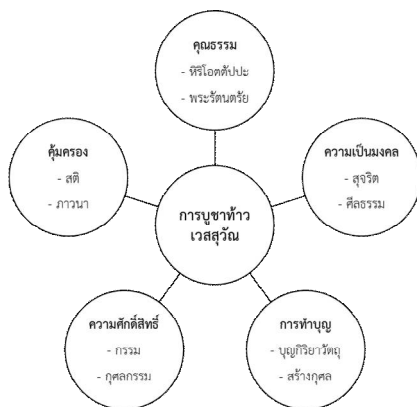
ความเชื่อเรื่องการบูชาท้าวเวสสุวรรณในอำเภอเมืองแพร่ มาจากความต้องการสิ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจให้อยู่ในศีลธรรม หลีกเลียงความชั่ว และได้รับการคุ้มครองจากภัยอันตราย เนื่องจากท้าวเวสสุวรรณเป็นเทพผู้มีฤทธิ์มาก โดยมีความเชื่อเรื่องมงคล ด้วยการปฏิบัติดีเพื่อเป็นสิริมงคลแก่ชีวิต เรื่องการทำบุญตามหลักกิริยาวัตถุ 3 เรื่องความศักดิ์สิทธิ์ มีความจริงใจในการปฏิบัติในกรอบศีลธรรม เรื่องความคุ้มครอง ด้วยการดำเนินชีวิตด้วยสติพิจารณาสิ่งต่าง ๆ ด้วยปัญญา เรื่องคุณธรรมของท้าวเวสสุวรรณ การปฏิบัติตามหลักธรรมหิริโอตตปละ และความเคารพในพระรัตนตรัย มีความสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง “ท้าวเวสสุวรรณในสังคมและวัฒนธรรมไทย” ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ท้าวเวสสุวรรณมีบทบาทในสังคมและวัฒนธรรมไทย ทั้งในระดับราชสำนักและประชาชนทั่วไป โดยมีบทบาทใน 3 ฐานะ คือ ในฐานะโลกบาล ในฐานะเทพแห่งความมั่งคั่ง และในฐานะผู้พิทักษ์พระพุทธศาสนาและพุทธสถาน บทบาทดังกล่าวมีการปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องเหมาะสมกับวิถีชีวิตในสังคมปัจจุบัน โดยบทบาทในฐานะผู้พิทักษ์พระพุทธศาสนาและพุทธสถาน นิยมสร้างเป็นรูปเคารพขนาดใหญ่ในท่ายืน อยู่ในตำแหน่งสองข้างของทางเข้าพุทธสถาน ซึ่งพบว่ามีรูปลักษณะทั้งที่ถูกต้องตามแบบแผน และปรับเปลี่ยนไปบ้างตามความคิดของผู้สร้าง สำหรับบทบาทในฐานะโลกบาลและเทพแห่งความมั่งคั่ง นิยมการสร้างวัตถุมงคลที่เป็นรูปท้าวเวสสุวรรณในรูปแบบและขนาดที่สะดวกในการพกพาติดตัว รูปแบบของวัตถุมงคลที่พบส่วนมาก ได้แก่ รูปเคารพขนาดเล็กแบบหล่อลอยตัวในท่ายืนหรือทำนั่ง เหยียดรูปท้าวเวสสุวรรณและผ้ายันตร์รูปท้าวเวสสุวรรณ ในส่วนของการบูชาพบว่า มีแนวปฏิบัติที่เป็นไปตามความเชื่อของ ผู้เคารพนับถือท้าวเวสสุวรรณ (กิตติยวดี ชาญประโคน, 2560, น. 27-46) และมีความสอดคล้องกับหลักคำสอนเรื่องความเชื่อและการบูชาตามหลักพระพุทธศาสนา ได้แก่

1. หลักความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุผล 4 ประเภท คือ (1) กัมมสัทธา ความเชื่อเรื่องการปกป้องคุ้มครองด้วยการปฏิบัติตนอยู่ในกรอบของศีลธรรม (2) วิปากสัทธา ความเชื่อเรื่องการทำบุญตามหลักบุญกิริยาวัตถุ 3 ได้แก่ ทาน รักษาศีล และเจริญภาวนา (3) กัมมัสสกตสัทธา ความเชื่อเรื่องความมงคล และความศักดิ์สิทธิ์ ด้วยการทำความดี ละเว้นความชั่ว ยึดมั่นในคุณธรรม (4) ตถาคตโพธิสัทธา ความเชื่อเรื่องคุณธรรมของท้าวเวสสุวรรณที่มีศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาและบรรลุปะเป็นพระโสดาบัน
2. บูชาผู้ที่สมควรบูชาด้วยหลัก 2 ประการ คือ (1) อามิสบูชา ด้านความเชื่อเรื่องการทำบุญตามหลักพระพุทธศาสนา ได้แก่ บุญกิริยาวัตถุ 3 ประกอบด้วย การถวายบทธวดอาภานาฎิยปริตร การรักษาศีลปฏิบัติตนหลักเทวธรรม และการ

ภาวนาตั้งจิตอธิษฐานตั้งมั่นอยู่ใน (2) ปฏิบัติบูชา ด้านความเชื่อเรื่องมงคล ด้วยการปฏิบัติตนที่อยู่ในกรอบของคุณธรรม ด้านความเชื่อเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ การปฏิบัติตนตามหลักพระพุทธศาสนา มีหิริโอตตปละ และด้านความเชื่อเรื่องการปกป้องคุ้มครอง มีสติในการดำเนินชีวิตช่วยป้องกันภัยอันตรายต่าง ๆ และมีปัญญาในการทำงาน ภัยอันตรายต่าง ๆ ส่งเสริมความเจริญรุ่งเรืองในชีวิตได้ มีความสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง “การบนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของชาวพุทธในสังคมไทย” ผลการวิจัยพบว่า ความสอดคล้องและความไม่สอดคล้องของการบนสิ่งศักดิ์สิทธิ์กับคำสอนของพระพุทธศาสนา คือ เทวดา พุทธานุภาพ อธิษฐานธรรม การบูชา อนุสสติ และหลักกรรมและการ พึ่งตนเองพบว่า มีทั้งที่ขัดแย้งอย่างชัดเจนและไม่ขัดแย้งอย่างรุนแรง กล่าวคือ การบนแม้อาจไม่ สอดคล้องกับหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาโดยตรง แต่พออนุโลมได้เพราะยังมีประโยชน์และไม่ได้ ขัดแย้งอย่างรุนแรงในบางกรณี การบนที่สอดคล้องกับคำสอนทางพระพุทธศาสนา คือ การบนตาม กรอบปฏิบัติเรื่องอธิษฐานธรรมตามที่ปรากฏในครั้งพุทธกาล ชาวพุทธโดยทั่วไปมักได้ยินคำว่า อธิษฐาน ในความหมายหรือพฤติกรรมที่หมายถึง การบน เมื่อจะทำการสิ่งใดก็มักจะอธิษฐานขอสิ่งนั้น สิ่งนี้อยู่เสมอ ซึ่งเป็นการปฏิบัติที่ไม่ถูกต้อง แนวทางการบนที่สอดคล้องกับหลักพระพุทธศาสนานั้น คือ การอธิษฐานในทางพระพุทธศาสนา คือ ความตั้งใจมั่นในสิ่งที่ต้องการหรือสิ่งที่จะทำ หมายความว่าเมื่อตั้งใจอธิษฐานแล้ว จะต้องทำอย่างนี้เรื่อยไป จนประสบความสำเร็จ ดังเช่นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตั้งสัจจะอธิษฐานว่าจะไม่ลุกไปไหนหากยังไม่ได้บรรลุธรรม แม้ต้องแลกด้วยชีวิตก็ยอม (ยุพารักษ์ ชนะบวรวัฒน์, 2560)

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ผลที่ได้รับจากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสามารถสรุปองค์ความรู้ได้ตามภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 พบว่า ความเชื่อเรื่องการบูชาท้าวเวสสุวรรณของประชาชนในอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ เพราะมีความเชื่อที่ว่าท้าวเวสสุวรรณเป็นหนึ่งในมหาราชทั้งสี่ผู้ปกครองสวรรค์ชั้นจาตุมมหาราชิกา มีหน้าที่คุ้มครองมนุษย์และเทวดา มีอิทธิฤทธิ์ในการขจัดสิ่งชั่วร้าย ปกป้องผู้บูชาให้พ้นจากภัยอันตราย และนำมาซึ่งความเป็นมงคล ความสำเร็จ และโชคลาภ การบูชาท้าวเวสสุวรรณจึงเป็นวิธีที่ผู้คนในอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ใช้เพื่อเสริมสร้างความเชื่อมั่นในชีวิต และเป็นแรงบันดาลใจในการทำมาดีตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา ได้แก่

1. ความเชื่อเรื่องมงคล การยึดมั่นในการทำมาดีที่เป็นแบบอย่างของท้าวเวสสุวรรณที่ได้ปฏิบัติตนอยู่ในกรอบของศีลธรรม และการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบ มีความสุจริตในการทำงานเพื่อเป็นการส่งเสริมให้ชีวิตมีความเป็นสิริมงคล

2. ความเชื่อเรื่องการทำบุญ การปฏิบัติตนตามหนทางแห่งการทำดี คือ การให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา เรียกว่า บุญกิริยาวัตถุ 3 และการสร้างบุญกุศลด้วยการทำบุญตามหลักพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นหนทางของการไปสู่สุคติมีสวรรค์เป็นเหตุปัจจัย

3. ความเชื่อเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ ผลของการกระทำขึ้นอยู่กับกรรมที่ได้ทำไว้ไม่ว่าจะเป็นกรรมดี กรรมชั่ว ก็จะได้รับผลกรรมนั้น การทำกุศลกรรมจึงเป็นเหตุให้บุคคลนั้นได้รับผลกรรมที่ดีจากการกระทำนั้น ๆ

4. ความเชื่อเรื่องการปกป้องคุ้มครอง การมีสติในการดำเนินชีวิต การทำงานหรือทำกิจการต่าง ๆ ก็จะได้รับความปลอดภัยจากอันตราย และการเจริญสติภาวนาเพื่อพัฒนาตนเอง ช่วยให้คุณภาพชีวิตมีความสุข ความสบายกาย สบายใจ

5. ความเชื่อเรื่องคุณธรรมของท้าวเวสสุวรรณ มีหิริ ความละอายต่อบาป โอตตัปปะ ความเกรงกลัวต่อบาป เป็นหลักปฏิบัติให้บรรลुพระโสดบัน และมีความเคารพต่อพระรัตนตรัย ปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนา ดูแลพุทธบริษัทสี่ เพื่อให้พระพุทธศาสนาสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ควรส่งเสริมให้ชุมชนต่าง ๆ ร่วมมือกันให้ความรู้เกี่ยวกับการบูชาและการปฏิบัติตนที่ถูกต้องเพื่อสร้างวัฒนธรรมประเพณีการบูชาท้าวเวสสุวรรณให้เป็นไปตามหลักพระพุทธศาสนา ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการทำบุญและกิจกรรมทางศาสนาในพิธีการบูชาท้าวเวสสุวรรณ เช่น การจัดงานทำบุญใหญ่เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ในชุมชน และใช้เทคโนโลยีเพื่อการเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบูชาท้าวเวสสุวรรณโดยให้ความสำคัญกับการสร้างความ

ตระหนักรู้ในคุณธรรมที่เกี่ยวข้องกับการบูชาท้าวเวสสุวรรณ เช่น ความละอายต่อบาปและการเคารพพระรัตนตรัยและส่งเสริมให้เกิดการรักษาประเพณีที่ดีงาม รวมถึงสร้างสังคมที่มีความสงบสุขและมีความร่วมมือในการทำมาหากินต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

2.1 ควรนำแนวทางการปฏิบัติตนของท้าวเวสสุวรรณมาเป็นแนวทางกระตุ้นให้ประชาชนร่วมกันทำความดี การมีจิตอาสาช่วยเหลือชุมชน และการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิกในชุมชน

2.2 ควรเพิ่มกิจกรรมการบูชาท้าวเวสสุวรรณ เช่น การให้ทาน รักษาศีล ฟังธรรม เจริญภาวนา นอกเหนือจากการสวดคาถาบูชา ตั้งเครื่องบูชา เพื่อให้ประชาชนเข้าใจถึงความสำคัญและบทบาทของท่านในศาสนาและวัฒนธรรมไทย

2.3 ควรเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องการบูชาในพระพุทธศาสนา โดยเน้นการปฏิบัติตนตามหลักพระพุทธศาสนา และเชื่อในผลของการกระทำจะส่งผลต่อตนเองตามที่ได้กระทำกรรมนั้น ๆ

เอกสารอ้างอิง

กิตติยวดี ชาญประโคน. (2560). ท้าวเวสสุวรรณในสังคมและวัฒนธรรมไทย. วารสารรามคำแหง ฉบับมนุษยศาสตร์. 36(2), 27-46.

ไทยรัฐออนไลน์. (2567). คนล้นวัด ร่วมพิธีบวงสรวงใหญ่ ท้าวเวสสุวรรณ วัดจุฬามณี ปีละครั้ง. เรียกใช้เมื่อ 12 มีนาคม 2568. จาก

<https://www.thairath.co.th/news/local/central/2764240>

ธนิต โสรัส. (2566). เศรษฐกิจอีสาน ปีแห่งความท้าทาย อ่างใน ดนัยชาติ สีดาว. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจเช่าวัตถุมงคลท้าวเวสสุวรรณ. การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 18 และระดับนานาชาติ ครั้งที่ 8 มหาวิทยาลัยศรีปทุม ประจำปี 2566.

พระครูสิทธิสารโสภิต (ชาคาร). (2554). ศึกษาหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในวิมานวัตถุ (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระนิติเวท ญาณเมธี (ทานประสิทธิ์). (2565). การส่งเสริมรูปแบบการบูชาพระธาตุเจดีย์ในจังหวัดชัยภูมิ ตามหลักพระพุทธศาสนา (ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระปลัดมานิตย์ สาทโร (หงษ์ตุน). (2557). การศึกษาความเชื่อเรื่องท้าวเวสสุวรรณในสังคมไทย (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาวิระยุทธ วชิรธมโม (ลำเณรานัน). (2556). วิเคราะห์ความเชื่อของประชาชนที่มีต่อ หลวงปู่แก้ว วัดกู่แก้ว ตำบลไชยวาน อำเภอไชยวาน จังหวัดอุดรธานี (วิทยานิพนธ์ ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2532). อรรถกถาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มันคง ตรงไป ตรงมา แนวหน้า. (2565). พี่ชวนชนลูก! ลูกศิษย์แห่ปลุกเสกท้าวเวสสุวรรณ ไม่พลาดเลขเด็ดทางประทัด. เรียกใช้เมื่อ 12 มีนาคม 2568. จาก <https://www.naewna.com/likesara/682952>
- ยุพารักษ์ ชนะบวรวัฒน์. (2560). การบนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของชาวพุทธในสังคมไทย (วิทยานิพนธ์ ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุวิมล ติรภานันท์. (2555). ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

